

UDC: 343.37 (045) (575.1)

KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI JINOYAT-HUQUQIY CHORALARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Xojiyeva Ro'zigul Xudayberdiyevna,

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ixtisoslashtirilgan filiali o'qituvchisi, tayanch doktoranti

ORCID: 0000-0002-7286-9069

e-mail: kxojiyeva@bk.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada korrupsiyaviy jinoyatlar tushunchasi, korrupsiyaviy jinoyatlarning oldini olishga qaratilgan mamlakatimizdagi so'ngi islohotlar, ularni amalga oshirishdagi muammo va kamchiliklar haqida so'z yuritilgan. Bundan tashqari, korrupsiyaviy jinoyatlar uchun qonunchilikda belgilangan choralar, xususan, jinoyat-huquqiy choralar: tushunchasi va mazmun mohiyati, ularning to'g'ri tartibi va asoslari kabi masalalar haqida ham fikr bildirilgan. Bu borada muallifning ilmiy-tanqidiy fikrlaridan tashqari, bir qator milliy huquqshunos olimlarimizning va xorijiy davlatlar huquqshunos olimlarining ilmiy-nazariy fikrlari ham o'rganib chiqilgan. Jinoyat qonunchiligida korrupsiyaviy jinoyatlar uchun belgilangan javobgarlik masalalarida, jazo tayinlash hamda boshqa majburlov choralari belgilash tartibida kamchiliklar borligi, ularni tuzatish uchun Jinoyat kodeksining ayrim moddalariga o'zgartirishlar kiritish lozimligi aniqlangan. Shuningdek, korrupsiyaviy jinoyatlarga qarshi jinoyat-huquqiy choralarni qo'llash bo'yicha ayrim rivojlangan xorijiy davlatlar qonunchiligi ham tizimli tahlil qilingan va xorijiy davlatlar tajribasi asosida jinoyat qonunchiligini takomillashtirish bo'yicha bir qancha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: korrupsiya, pora, pora olish, pora berish, javobgarlik, majburlov chorasi, jazo, jinoyat-huquqiy choralar.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УГОЛОВНО-ПРАВОВЫХ МЕР ПРОТИВ КОРРУПЦИИ

Хожиева Рузигуль Худайбердиевна,

базовый докторант,

преподаватель Специализированного филиала

Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной статье рассматриваются понятие коррупционных преступлений, проводимые реформы в нашей стране, направленные на

профилактику коррупционных преступлений, проблемы и недостатки в их реализации. Кроме того, были высказаны мнения о мерах, предусмотренных законом за коррупционные преступления, в частности меры уголовно-правового характера: сущность понятия и содержание, их правильный порядок и основания. В дополнение к научно-критическому взгляду автора на предмет изучены научно-теоретические взгляды ряда отечественных и зарубежных юристов. В ходе исследования было установлено, что в уголовном законодательстве об ответственности за коррупционные преступления, порядке наложения взысканий и иных мер принуждения имеются недостатки, для их исправления необходимо внести некоторые изменения в Уголовный кодекс. На основе системного анализа также изучено законодательство некоторых развитых зарубежных стран о применении уголовно-правовых мер против коррупционных преступлений, и сделан ряд предложений по совершенствованию уголовного законодательства с учетом опыта зарубежных стран.

Ключевые слова: коррупция, взяточничество, вымогательство, дача взятки, ответственность, меры принуждения, наказание, уголовные санкции.

PROBLEMS OF IMPROVING CRIMINAL LEGAL MEASURES AGAINST CORRUPTION

Khojiev Ruzigul Khudayberdiyevna,

Doctoral Student, Lecturer at Specialized branch
of Tashkent State University of Law

Abstract. *This article discusses the concept of corruption, recent reforms in our country aimed at preventing corruption crimes, problems and shortcomings in their implementation. In addition, opinions were expressed on the measures provided by law for corruption crimes, in particular, criminal law measures: the essence of the concept and content, their correct order and grounds. In addition to the scientific-critical view of the author on the subject, the scientific and theoretical views of a number of our domestic and foreign lawyers were also studied. In the course of the study, it was found that there are shortcomings in the criminal legislation on liability for corruption offenses, the procedure for imposing penalties and other coercive measures, and in order to correct them, it is necessary to make some changes to the Criminal Code. On the basis of system analysis, the legislation of some developed foreign countries on the application of criminal law measures against corruption crimes was also studied, and taking the experience of foreign countries into account, a number of proposals were made to improve criminal legislation.*

Keywords: corruption, bribe, bribery, responsibility, coercive measures, punishment, criminal sanctions.

Korrupsiyaviy jinoyatlarning oldini olish va ularga qarshi kurashda eng muhim ta'sir choralaridan yana biri, *jinoyat-huquqiy choralar bo'lib*, jinoyat-huquqiy ta'sir

chorasi Jinoyat kodeksida jinoyat sifatida belgilab qo'yilgan qilmishlarni sodir qilgan shaxslarni tarbiyalash va ularda jinoyat sodir qilishdan pushaymonlik hissini uyg'otish, jinoyat sodir qilishni rejalashtirishdan tiyilib turishga majbur qiluvchi hamda jinoyat sodir qilinishining oldini olishga xizmat qiluvchi jinoyat-huquqiy vosita hisoblandi.

Bunda jinoyat-huquqiy ta'sir choralarini bir qancha turlarga bo'lishimiz mumkin bo'lib, ular:

- muayyan qilmish uchun javobgarlik belgilash chorasi;
- muayyan jinoyatni sodir qilgan shaxslar uchun tegishli jazo tayinlash chorasi;
- muayyan jinoyatni sodir qilgan shaxslar uchun qo'llaniladigan boshqa majburlov choralari hisoblanadi.

Dastlab, muayyan qilmish uchun javobgarlik belgilash chorasi xususida to'xtalib o'tadigan bo'lsak, Jinoyat kodeksining 16-moddasiga binoan, jinoyat uchun javobgarlik – jinoyat sodir etishda aybdor bo'lgan shaxsga nisbatan sud tomonidan hukm qilish, jazo yoki boshqa huquqiy ta'sir chorasi qo'llanilishida ifodalanadigan jinoyat sodir etishning huquqiy oqibatidir.

M. Usmonaliyevning fikricha, jinoiy javobgarlik shaxsning Jinoyat kodeksi bilan taqiqlangan qilmishning sodir qilganligi uchun shaxs va davlat o'rtasida vujudga keladigan jinoyat-huquqiy munosabatdir [1, 173-b.].

Muayyan qilmish uchun jinoiy javobgarlik belgilashda shaxsni jinoyat sodir etishda aybdor deb topish uchun isbotlanishi lozim bo'lgan holatlar majmuyi bo'lishi lozim bo'lib, bunda jinoiy javobgarlik asosini sodir qilingan qilmishda Jinoyat kodeksida nazarda tutilgan jinoyat tarkibining barcha alomatleri, ya'ni obyektiv va subyektiv belgilarining bir vaqtda mavjud bo'lishi tashkil qiladi [2, 95-b.].

Bir so'z bilan aytganda, JKda nazarda tutilgan jinoyat tarkibining barcha alomatleri mavjud bo'lgan qilmishni sodir etish javobgarlikka tortish uchun asos bo'ladi.

Muayyan jinoyatni sodir qilgan shaxslar uchun tegishli jazo tayinlash esa JKning 42-moddasiga binoan, jinoyat sodir etishda aybli deb topilgan shaxsga nisbatan davlat nomidan sud hukmi bilan qo'llaniladigan va mahkumni qonunda nazarda tutilgan muayyan huquq va erkinliklardan mahrum qilish yoki ularni cheklashdan iborat majburlov chorasi hisoblanadi.

Bu xususda turli ilmiy-nazariy fikrlar ham mavjud bo'lib, M.X. Rustambayevning fikricha, jazo jinoyat qonunida belgilangan davlatning ommaga ta'sir etish xususiyatiga ega bo'lgan majburlov chorasidir [3, 139-b.].

X.R. Ochilovning fikricha, jazo shaxsni muayyan huquq va erkinliklardan ma'lum vaqt oralig'ida cheklashda ifodalanadigan, shaxsning sudlanganlik holatini keltirib chiqaradigan davlatning majburlov ta'sir chorasidir [4, 69-b.].

S.I. Dementevning fikriga ko'ra, jazo jinoyat sodir qilishda aybdor bo'lgan shaxsga nisbatan qonunda belgilangan tartibda muayyan huquqlardan mahrum bo'lishiga duchor qiladigan maxsus majburlov chorasidir [5, 45-b.].

Bizningcha fikrimizcha, jinoiy jazo sud tomonidan davlat nomidan jinoyat sodir etgan shaxsga nisbatan jinoyatlarning oldini olish maqsadida qo'llanadigan davlatning maxsus majburlov chorasidir.

JKda jazo ta'sir chorasining bir qancha turlari mavjud bo'lib, Jinoyat kodeksining 43-moddasida 9 ta jazo turi keltirib o'tilgan.

Yuqoridagi jazo choralari orasidan muayyan huquqdan mahrum qilish jazosi asosiy jazo tariqasida va qo'shimcha jazo tariqasida ham qo'llash mumkinligini ta'kidlash joizdir.

Shu bilan birga harbiy xizmatchilarga nisbatan xizmat bo'yicha cheklash yoki intizomiy qismga jo'natish tariqasidagi jazolar ham qo'llaniladi.

Bundan tashqari, jinoyat-huquqiy ta'sir choralari sirasiga boshqa majburlov choralari ham kirib, amaldagi Jinoyat kodeksida voyaga yetgan va voyaga yetmagan shaxslarga nisbatan qo'llaniladigan majburlov choralari mavjud. Biroq korrupsiyaviy jinoyatlar subyekti Jinoyat kodeksi 17-moddasiga binoan, 18 yoshga to'lgan shaxslar hisoblangani bois quyida biz voyaga yetgan shaxslarga nisbatan qo'llaniladigan majburlov choralari xususida so'z yuritamiz.

Voyaga yetgan shaxslar uchun JKning 18-bobida faqat tibbiy yo'sindagi majburlov chorasining qo'llanilishi belgilab qo'yilgan bo'lib, tibbiy yo'sindagi majburlov choralari Jinoyat kodeksining 92-moddasiga muvofiq sud tomonidan tayinlanadi.

Korrupsiyaviy jinoyatlarning oldini olish uchun qo'llaniladigan jinoyat-huquqiy choralar turli davrlarda va turli davlatlarda har xil tartibda bo'lib, ular amaldagi milliy qonunchiligimizda nazarda tutilgan jinoyat-huquqiy choralardan tubdan farq qiladi. Xususan, bunday ta'sir choralari hozirgi Jinoyat kodeksidan farqli ravishda 1959-yildagi SSR JKda ham nazarda tutilgan bo'lib, quyida ular xususida batafsil to'xtalib o'tamiz.

SSR JKning 6-bobi Mansabdorlik jinoyatlari deb nomlanib, uning 149-moddasida belgilangan Hokimiyat yoki mansab vakolatini suiite'mol qilish jinoyati uchun jinoiy javobgarlik nazarda tutilgan.

Shuningdek, SSR Kodeksning 149¹-moddasida keltirilgan Planlarning bajarilishi to'g'risidagi hisobotlarning oshirib yozilishi va boshqa xildagi buzib ko'rsatishlar (Bugungi kunda amaldagi Jinoyat kodeksining 209-moddasida belgilangan Mansab soxtakorligi jinoyati) jinoyati uchun, 150-moddaga binoan, Hokimiyat yoki xizmat vakolatidan tashqariga chiqish jinoyati uchun, 151-moddasiga binoan, Xizmatga sovuqqonlik bilan qarash jinoyati uchun, 151¹-moddasiga binoan, Grajdanlarning takliflari, arizalari va shikoyatlarini ko'rib chiqish tartibini buzish jinoyati uchun, 152-moddasiga binoan, Pora olish jinoyatining birinchi qismida belgilangan harakatlarni amalga oshirganlik uchun javobgarlik belgilangan.

Moddaning ikkinchi qismida nazarda tutilgan qilmishlar uchun mol-mulki musodara qilinib, sakkiz yildan o'n besh yilgacha muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan va ozodlikdan mahrum qilish muddatini o'taganidan so'ng ikki yildan besh yilgacha muddatga surgun qilish yoki surgun qilmaslik bilan, aybini og'irlashtiradigan alohida hollarda esa mol-mulki musodara qilinib, o'lim jazosi bilan jazolangan.

Bunda shaxs tovlamachilik bilan pora berishga ko'ndirilgan bo'lsa yoki shu shaxs pora bergandan keyin bu haqda o'z ixtiyori bilan kelib aytsa, u holda bunday shaxs jinoiy javobgarlikdan ozod etilishi ham ko'zda tutilgan.

Shuningdek, Kodeksning 154-moddasida Pora olish-berishda vositachilik qilish jinoyati ham nazarda tutilgan bo'lib, bunday jinoyat uchun ikki yildan sakkiz yilgacha

muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan, pora olish-berishda bir necha marta vositachilik qilish yoki ilgari poraxo'rlik uchun sudlangan shaxs tomonidan yoxud o'z xizmat mansabidan foydalanib qilingan vositachilik mol-mulki musodara qilinib, ozodlikdan mahrum qilish bilan va ozodlikdan mahrum qilish muddatini o'taganidan so'ng surgun qilish yoki surgun qilmaslik bilan jazolangan.

Bundan tashqari, SSR JKda Odil sudlovga qarshi qaratilgan jinoyatlar toifasida ham mansabdorlik bilan bog'liq jinoyatlar mavjud bo'lib, 57-moddada nazarda tutilgan adolatsiz hukm, hal qiluv qarori, ajrim yoki qaror chiqarish ajrim yoki qarorlar chiqarish jinoyati uchun javobgarlik belgilangan.

Qonunchiligimizdagi tarixiy tajriba shuni ko'rsatadi, korrupsiya bilan bog'liq jinoyatlar uchun, asosan, axloq tuzatish ishlari, ozodlikdan mahrum qilish, mol-mulkni musodara qilish, surgun qilish, o'lim jazolari nazarda tutilgan bo'lib, ularning miqdori va muddatlari hamda o'tash tartibi hozirgi tartibdan ancha og'irroq bo'lgan.

Jinoyat qonunchiligining keyinchalik isloh qilinishi va inson huquqlari har narsadan ustunligi bois jazolar anchayin liberallashtirib, bugungi kunda korrupsiyaviy jinoyatlar uchun ancha yengil turdagi jazolar tayinlanishiga sabab bo'ldi.

Ushbu jazolar tizimi rivojlangan davlatlar jazo tizimi bilan hamohang tarzda ishlab chiqilgan bo'lsa-da, qonunchiligimizda tartibga solinmagan muammoli holatlar ko'p bo'lib, quyida ularni xorijiy davlatlar qonunchiligi misolida tahlil qilamiz.

Rossiya Federatsiyasi Jinoyat kodeksida legalizatsiya (jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish) uchun ikkita moddada javobgarlik belgilangan. Jumladan, RF JKning 174-moddasi "boshqa shaxs tomonidan sodir etilgan jinoyat natijasida qo'lga kiritilgan pul mablag'lari yoki boshqa mulkni legallashtirish" deb nomlansa, 174¹-moddasi "jinoyat sodir etgan shaxs tomonidan pul mablag'lari yoki boshqa mulkni legallashtirish" deb nomlanadi [6]. Ya'ni, Rossiya Jinoyat kodeksida o'zi tomonidan sodir etilgan jinoyat natijasida topilgan mulkni legallashtirish bilan, boshqa shaxs jinoyat sodir etishi natijasida topilgan mulkni legallashtirish uchun alohida javobgarlik belgilangan.

AQSh Jinoyat kodeksining "Jinoyatlar va jinoiy ish yuritish" deb nomlangan 18-bobining 201-moddasi mansabdor shaxslar yoki guvohlarning poraxo'rligi uchun, shuningdek pora olish va berishdan tashqari, pora taklif qilish, va'da qilish, pora so'rash va porani olishga rozilik bildirish ham jinoiy javobgarlikka sabab bo'ladi [7].

Gruziya Jinoyat qonunida mansabdor shaxsning o'z mavqeyini suiiste'mol qilishga qaratilgan harakatlari sodir etilganida mazkur harakatlar natijasida ta'sir ko'rsatishga erishilganligi yoki erishilmaganligi yoxud ko'rsatilgan ta'sirning ko'zlangan natijaga olib kelgan-kelmaganligidan qat'i nazar, bunday qilmishni tugallangan jinoyat sifatida baholanib, javobgarlikka tortilishga sabab bo'ladi [8].

Armaniston jinoyat qonunchiligida ham o'ziga xos normalarni ko'rishimiz mumkin bo'lib, jumladan, ushbu davlatda mansabdor shaxsning noqonuniy boyishi jinoyat sifatida e'tirof etilgan bo'lib, Armaniston Jinoyat kodeksining 310¹-moddasiga ko'ra, qonunchilikda belgilangan tartibda deklaratsiya taqdim qilishi lozim bo'lgan mansabdor shaxsning mol-mulki hisobot davri davomidagi qonuniy daromadlariga qaraganda sezilarli miqdorda ko'payishi va (yoki) majburiyatlari kamayishi holati mazkur

mansabdor shaxs tomonidan mantiqiy jihatdan asoslab berilmagan, shuningdek uning harakatlarida boshqa bir jinoyat belgilari mavjud bo'lmagan taqdirda noqonuniy boyish deb topiladi va jinoiy javobgarlikka asos bo'ladi [9].

Shuningdek, *Xitoyda* ham poraxo'rlikka qarshi murosasiz kurash olib borilib, jumladan, Xitoy politsiyasi xodimlarining naqd pul olib yurishga haqqi yo'q. Ular oziq-ovqat va zarur narsalarni maxsus kuponlar orqali sotib olishadi. Agarda xodimda naqd pul topilsa, u darhol ishdan bo'shatiladi.

Shuningdek, ayrim xorijiy mamlakatlarda korrupsiyaviy qilmishlarning kam ahamiyatli ko'rinishlari uchun ma'muriy javobgarlik belgilanganligini ko'rishimiz mumkin. Xususan, Qozog'iston qonunchiligiga muvofiq, mansabdor shaxsning o'z vakolatlariga kiruvchi harakat (harakatsizlik)ni sodir etganligi uchun oldindan kelishuv bo'lmagan holda sovg'a tariqasida ikki oylik hisoblash ko'rsatkichlaridan oshmaydigan miqdordagi mulk, mulkiy huquqlar yoki boshqacha mulkiy manfaatdorlikni qabul qilishi yoxud unga yuqoridagicha manfaatdorlikni taqdim etishi jinoyat hisoblanmaydi va ma'muriy yoki intizomiy tartibda javobgarlikka tortish uchun asos bo'ladi [10].

Shuningdek, Shveysariya JKga binoan, mansab vakolatidan foydalanib jinoyat sodir qilgan shaxslarga lavozimidan ozod etish jazosi tayinlanishi mumkin [11].

Italiya JKning 323-moddasiga ko'ra, mansab vakolatni suiiste'mol qilish 4 yilgacha qamoq bilan jazolansa, Germaniya Jinoyat kodeksining 28-qismiga ko'ra vakolatini suiiste'mol qilganlik uchun eng ko'p muddati o'n besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi [12].

Bosniya va Gersogovina davlati JKning 220-moddasi birinchi bandiga ko'ra, xizmat yoki hokimiyat vakolatini suiiste'mol qilish, ya'ni rasmiy vakolatlari doirasidan chetga chiqish orqali o'ziga foyda keltirish bilan boshqa shaxsning huquqlarini jiddiy ravishda buzish olti oydan besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi [13].

Serbiya JKning 359-moddasi 1-bandiga binoan, mansabdor shaxsning o'z xizmat yoki mansab vakolatini suiiste'mol qilgan holda vakolat doirasidan chetga chiqib, o'z mulkini noqonuniy ravishda ko'paytirsas, xizmat vazifasidan qasddan bo'yin tovlash orqali davlat va fuqaro manfaatlariga jiddiy ravishda ziyon yetkazsa, olti oydan besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilinadi [14].

Belgiya JKning 247-moddasida mavqeni suiiste'mol qilish jinoyati mustaqil jinoyat tarkibi sifatida belgilangan bo'lib, unga davlat funksiyalarini bajaruvchi shaxsning xizmat jihatidan o'ziga tegishli bo'lgan real yoki taxmin qilinayotgan mavqeyidan foydalangan holda davlat hokimiyati vakiliga biror-bir harakatni sodir etish yoki sodir etishdan tiyilishi maqsadida ta'sir ko'rsatish sifatida baho berilgan [15].

Janubiy Koreya JKning 129-moddasi pora olishdan tashqari, pora so'rash va pora olishga va'da berish uchun ham javobgarlikni belgilaydi. E'tiborli jihati shundaki, mazkur davlat jinoyat qonunchiligi nafaqat pora berish yoki pora berishni va'da qilishni, balki shaxsning pora berish haqida o'z xohishini namoyon qilganligi holatini ham jazoga sazovor qilmish sifatida baholaydi [16].

Yevropa davlatlari singari Osiyo davlatlarida ham korrupsiyaga qarshi kurashish dolzarb masala sanalib, davlat siyosatida korrupsiyaga qarshi ayovsiz kurash tizimi yo'lga qo'yilgan. Jumladan, Yaponiyada korrupsiyaga qarshi kurashish bilan

birga noto'g'ri (tuhmatdan) pora olish haqida xabar berish ham, pora oluvchilarga nisbatan belgilangan jazoga – uch yil muddatga katorga jazosi yoki jarima jazosiga tortilishi mumkin. Jinoyat qonunchiligida amalga oshirilgan islohotlar orqali bir qator mansabdorlik jinoyatlariga beriladigan jazolar og'irlashtirildi. Masalan, davlat va jamoat arboblarning mansabdorlik vakolatlari bilan hokimiyatni suiiste'mol qilishiga 2 yilgacha katorga yoki turma qamog'i jazosi belgilandi. Ilgari bunday jinoyat uchun shaxs 6 oygacha xuddi shunday jazoga tortilar edi [17].

Bundan tashqari, bu chora rivojlangan mamlakatlar qonunchiligida o'z aksini topgan bo'lib, Qozog'iston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonunining 24-moddasi 3-qismida Korrupsiyaga qarshi jinoyat sodir etganligi haqida xabar bergan yoki korrupsiyaga qarshi kurashishda boshqacha yordam bergan shaxs davlat tomonidan himoya qilinadi va Qozog'iston Respublikasi hukumati tomonidan belgilangan tartibda rag'batlantiriladi, deb belgilangan [18].

Shu bilan birga, AQShda reportyor-jurnalistlar korrupsiyaga qarshi kurashda eng samarali jamoat nazoratini o'rnatgan.

Shuningdek, *Germaniya* va *Avstriya* davlatlarida ham korrupsiyani yo'q qilish borasida kuchli davlat dasturlari ishlab chiqilgan bo'lib, Korrupsiyaga qarshi kurashish organining samarali faoliyatida mahalliy bo'linmalarining roli muhim ahamiyatga ega. Xususan, Germaniya va Avstriya tajribasi ham korrupsiyaga qarshi kurashishda mahalliy tuzilmalarning muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Germaniyaning davlat apparatida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimining asosiy bo'g'ini, bu, federal va yer vazirliklari, idoralaridagi korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha maxsus bo'linmalar (odatda bo'limlar)dir. Avstriyada korrupsiyaga qarshi kurashish bilan maxsus prokuratura shug'ullanadi. Uning shtab-kvartirasi Vena shahrida bo'lib, Avstriyaning barcha yirik shaharlarida o'z filiallariga ega.

Yuqorida tahlil qilgan davlatlar qonunchiligida korrupsiyaviy jinoyatlar uchun belgilangan jinoyat-huquqiy ta'sir choralarining ayrimlari bizning qonunchiligimizdagi ta'sir choralariga qaraganda og'irroq ayrimlari esa yengilroq darajada hisoblanib, ularni yanada takomillashtirgan holda qonunchiligimizga tatbiq qilish maqsadga muvofiq.

Korrupsion jinoyatlar uchun qo'llanilishi belgilangan jinoyat-huquqiy ta'sir choralari yuqoridagi tahlillar va rivojlangan davlatlar tajribasiga asosan takomillashtirilishi maqsadga muvofiq bo'lib, ular:

1. Korrupsiyaviy qilmishlar uchun Jinoyat qonunidagi mavjud javobgarlik va jazo doirasini kengaytirish lozim hamda Jinoyat kodeksiga quyidagi yangi jinoyatlarni kriminalizatsiya qilish, shuningdek amalda mavjud normalar dispozitsiyasiga o'zgartirishlar kiritish lozim:

Xususan, Jinoyat kodeksining 192¹⁰, 213 va 214-moddalarida nazarda tutilgan korrupsiyaviy jinoyatlarni javobgarlikka tortish va jazo belgilashda ma'muriy preyuditsiya belgilangan bo'lib, ushbu normalar dispozitsiyasidan bu qoidani chiqarib tashlash va bu turdagi jinoyatlarni birinchi marta sodir qilgan shaxslarga nisbatan to'g'ridan to'g'ri jinoiy javobgarlik belgilash lozim.

2. Ayrim shaxslar tomonidan ularga davlat tomonidan taqdim qilingan davlat unvon (mukofot)larini yoki jamiyatagi mavqeyini suiiste'mol qilib, korrupsion harakatlar

sodir qilish holatlarini tartibga solish maqsadida Jinoyat kodeksini shu mazmundagi yangi norma bilan to'ldirish lozim.

3. Bundan tashqari, davlat xaridlarida yuzaga keladigan korrupsiyaviy holatlar, xususan, manfaatlar to'qnashuvining oldini olish maqsadida Jinoyat kodeksida javobgarlik belgilash lozim.

4. Jinoyat kodeksida shaxsning o'zi tomonidan sodir etilgan jinoyat natijasida topilgan mulkni legallashtirish hamda boshqa shaxs jinoyat sodir etishi natijasida topilgan mulkni legallashtirish uchun alohida javobgarlik belgilash lozim.

5. Shuningdek, korrupsiya bilan bog'liq jinoyatlar uchun tayinlanadigan jazolar tizimiga ham o'zgartirish kiritish lozim.

6. Korrupsiya bilan bog'liq jinoyatlar uchun yangi turdagi jazolarni belgilash va Jinoyat kodeksi Umumiy qismidagi qo'shimcha jazolar tizimiga kiritish lozim bo'lib, ular:

shaxsni davlat unvoni (mukofoti)dan mahrum qilish;

yetkazilgan moddiy zararni qoplash;

jinoyat natijasida qo'lga kiritilgan mol-mulkni musodara qilish.

7. Xorijiy davlat fuqarolarining korrupsiyaviy jinoyatlarni sodir qilganligi uchun ham asosiy, ham qo'shimcha jazoni kiritish lozim.

REFERENCES

1. Usmonaliyev M. Jinoyat huquqi [Criminal law]. Tashkent, 2009.
2. Ochilov X.R, Xaydarov Sh.D, Shamsidinov S.S. Jinoyat huquqi [Criminal law]. Tashkent, 2021, p. 95.
3. Rustamboyev M.X. Jinoyat huquqi [Criminal law]. Tashkent, TSIL, 2009.
4. Ochilov X.R, Xaydarov Sh.D, Shamsidinov S.S. Jinoyat huquqi [Criminal law]. Tashkent, 2021, p. 95.
5. Dementyev S.I. Lisheniye svobodi. Ugolovno-pravovaya i ispravitelno-trudoviye aspekti [Criminal law and corrective labor aspects]. Rostov, 1981, p. 45.
6. Criminal Code of Russia. dated 06/13/1996 N 63-FZ (as amended on 04/05/2021, as amended on 04/08/2021). Available at: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/.
7. Title 18 of the United States Code – Crimes And Criminal Procedure. Available at: <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title18&edition=prelim/>.
8. Criminal Code of Georgia (date of adoption: 22.07.1999). Available at: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf/> (accessed 07.05.2020).
9. Criminal Code of the Republic of Armenia (adopted on April 18, 2003). Available at: <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=63312/> (accessed 07.05.2020).
10. Criminal Code of the Republic of Kazakhstan (to be adopted on July 3, 2014). Available at: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252#pos=5;-106/ (accessed 07.05.2020).

11. Umirzakov B.A. Korrupsiya jinoyatchiligining oldini olish [Prevention of corruption crimes]. Thesis. Fighting corruption and implementing a compliance control system: challenges and prospects. Proceedings of the International Online Science Workshop. Tashkent, TSUL, 2020, p. 379.
12. German Criminal Code. Available at: http://rawunsch.de/images/Ugolovnyi_Kodeks.pdf/.
13. Criminal Code of Bosnia and Herzegovina. Available at: <https://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes/country/show/>.
14. Serbian Criminal Code. Available at: <https://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes/country/show/>.
15. Criminal Code of the Kingdom of Belgium (1867, as of 2018) (French version). Available at: https://www.legislationline.org/download/id/8240/file/Belgium_CC_1867_am2018_fr.pdf/.
16. Official website of the Information Service of the Anti-Corruption Agency. Available at: <https://anticorruption.uz/uzc/item/>.
17. Ismailov B.I. Korrupsiyaga qarshi kurash borasida xorijiy davlatlar amaliyoti va halqaro standartlar tizimi shakllanishi [The practice of foreign countries in the fight against corruption and the formation of a system of international standards]. Tashkent, Anti-Corruption Research and Training Center of the Academy of the Prosecutor General's Office of the Republic of Uzbekistan, YUMOM, 2019, p. 150. Available at: <https://proacademy.uz/postfiles/books/kg/ja/index.html/> (accessed 07.05.2020).
18. Law of the Republic of Kazakhstan dated November 18, 2015 No. 410-B "On combating corruption" (as amended and supplemented as of December 19, 2020).

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

1 / 2022

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

BOSH MUHARRIR:

Q. Abdurasulova

Toshkent davlat yuridik universiteti “Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish” kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR:

Y. Kolenko

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi Akademiyasi boshlig'i

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

N. Salayev

Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

Mas'ul muharrir: K. Hakimov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, K. Abduvaliyeva, F. Muhammadiyeva, Y. Yarmolik

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Web-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Jurnal 2022-yil 11-mayda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli 11,76 b.t. Adadi: 100. Buyurtma: № 5.

TDYU tipografiyasida chop etildi.

ISSN 2181-2179

© Toshkent davlat yuridik universiteti